

S e m i n a r s k a n a l o g a

Prva svetovna vojna in muzej v Kobaridu

Ljubljana, 2004

Uvod

Prva svetovna vojna (v nadaljevanju I.SV) se je začela 28. julija 1914 z napadom Avstroogrske (v nadaljevanju AO) na Srbijo. Povod za napad je bil atentat Gavrila Principa na AO prestolonaslednika Ferdinanda Habsburškega in njegovo ženo. To se je zgodilo v Sarajevu, 28. junija 1914. Za atentatom je stala srbska organizacija Črna roka in najverjetneje tudi ruska obveščevalna služba. Točno en mesec po atentatu je AO napovedala vojno Srbiji. Vzroki zanjo so bila vedno večja socialna in etnična nasprotja med Veliko Antanto in Centralnimi silami. Države, ki so spadale v Antanto so bile: Francija, Anglija, Rusija in kasneje še Italija. Tiste, ki so spadale v Centralne sile pa so bile: Nemčija, AO in Italija (ki je pozneje prestopila k Antanti). Naraščajoča nesoglasja med obema vojaškima blokoma so na koncu pripeljala do ene najhujših vojn v zgodovini človeštva – do prve svetovne vojne. V tem obdobju je bilo pobitih 18 milijonov ljudi in skoraj štirikrat toliko jih je bilo ranjenih. Italija je razglasila nevtralnost, čeprav se je kasneje vključila v vojno. Evropske države so se znašle v vojni, za katero so vsi domnevali, da bo kratka, a je trajala kar štiri leta. Končala se je 11. 11. 1918 – in kar je zanimivo – ob 11 h. V vojni so bile odprte tri pomembnejše fronte, to so: Zahodna fronta, Vzhodna fronta in Soška fronta.

Zahodna fronta

Zahodna fronta je bila eno izmed bojišč prve svetovne vojne. Tu so se bojevale Nemčija proti Franciji in Angliji. Boj se je začel z bliskovito vojno Nemčije proti Franciji, avgusta 1914. Nemci so prodrli v Francijo preko Belgije in Nizozemske, kar je Francoze zelo presenetilo, saj niso pričakovali vdora iz te smeri. Nemški vojaki so se hitro pomikali vse bliže Parizu, vendar so bili zaustavljeni v bitki pri reki Marni, ki je od Pariza oddaljena približno 30 km, spetembra leta 1914. Takrat so Nemci ugotovili, da z bliskovito vojno ne bodo prišli do Pariza in so začeli taki imenovano pozicijsko vojno ali vojno izčrpavanja. Odvijala se je v jarkih, v katerih so čepeli vojaki in so bili vkopani po ebeh straneh ozemlja. Takrat se tehtnica dolgo časa ni hotela premakniti na katerokoli stran. Po nemški radijskih postajah se je pogosto slišalo sporočilo: »Na zahodu nič novega.«, kar je tudi naslov knjige pisatelja A. Remarque-a.

Februarja 1916 je Nemčija sprožila ofenzivo pri Verdunu, katere ime še zdaj postavi dlake pokonci tistim, ki so preživeli prvo svetovno vojno. Ta napad ni bil uspešen, zahteval pa je približno 700 000 življenj in okoli štirikrat toliko ranjenih na obeh straneh. Imenovali so ga najbolj krvava bitka prve svetovne vojne, to pa zato, ker je na tako majhnem bojišču umrlo tako veliko število vojakov.

Julija istega leta so Angleži in Franczi vrnili napad v bitki na reki Sommi, ki je zopet zahtevala ogromno število mrtvih, in sicer 1 250 000.

Vzhodna fronta

Države, ki so se borile na Vzhodni fronti so bile Nemčija in AO proti Rusiji. Cilj Nemčije je bil čim hitreje zmagati na zahodni fronti in potem vojake poslati na vzhod. To jim seveda ni uspelo in tako so se morali na vzhodu boriti z manjšino svojih vojakov. Interesi Rusije v tej vojni so bili zasesti Balkan in priti skozi Turčijo v Sredozemsko morje. To sta ji onemogočili AO in Nemčija. Avgusta 1914 je ruska vojska zasedla del Vzhodne Prusije, o čemer govori tudi knjiga A. Solženicina: Avgust 14.

Spetembra istega leta je Rusija vojno izgubila, ko je bila premagana v bitki pri Tannenbergu. S to zmago so se Nemčiji uresničile sanje o boju na enem samem bojišču, a jih je presenetila Italija, ki je odprla novo fronto – Soško fronto.

Soška fronta

Aprila leta 1915 je Italija z Veliko Antanto sklenila tajni sporazum, imenovan Londonski sporazum proti Centralnim silam. V zameno za vojno napoved Centralnim silam je Antanta Italiji obljubila nekatere dele ozemlja. To so bili: Primorska, Istra, del Dalmacije, Južna Tirolska in nekateri otoki v Egejskem morju.

Tako je Italija 24. maja leta 1915 napovedala vojno Avstroogrski. Odprla se je 600 kilometrov dolga fronta, ki je potekala po črti: prelaz Stelvio – Tirolska – Karnija – Rombon – dolina reke Soče – Jadransko morje. Del tega bojišča je bila tudi 90 km dolga Soška fronta, ki je segala od slovenskega Posočja pa vse do Jadranskega morja. Ko se je vojna začela so avstroogrski vojaki pod poveljstvom generala Borojevića utrdili mejo z Italijo. Italijani so v celotni fronti pod poveljstvom generala Cadorne sprožili enajst ofenziv, ki pa niso bile preveč uspešne. V vseh enajstih napadih so zasedli: Kobarid, Bovec, Krn, Gorico, Sabotin, del Doberdobske visoke planote in Banjško planoto. Prvi napad se je začel 23. junija leta 1915 in še isti dan je italijanska vojska osvojila Kobarid.

V napadih že oslABLJENA Avstroogrška je za pomoč prosila Nemčijo in tako sta avstroogrška in nemška vojska skupaj skovali načrt za dvanajsto ofenzivo, ki so jo poimenovali »Zvestoba v orožju«. Med načrtovanjem tega napada niso smeli AO in nemški vojaki pošiljati domov nobene pošte razen dopisnic z že natisnjeno vsebino v večih jezikih, ki se je glasila takole: »Zdrav sem in dobro se mi godi!«.

Dvanajsta ofenziva se je začela ob dveh zjutraj 24. oktobra leta 1917 in je trajala do 9. novembra istega leta. Potekala je na ozkem in goratem predelu med Bovcem in Tolminom. Prvi dan bitke so avstroogrške in nemške enote v Kobaridu povezale svoje čete, kar je bilo velikega pomena za tako imenovani »Čudež pri Kobaridu«. Že v prvih treh dneh je vojska zasedla dolino Soče, Kolovrat, Matajur, Stol, Breški Jalovec in Kaninsko pogorje. Prebili so vse tri obrambne linije Italijanov in italijanske vojake prisilili v umik. V resnici je bil to paničen beg vojakov, ki so za seboj pustili okoli tri tisoč topov in drugega materiala, ter vojake, ki so bili ranjeni in niso mogli nadaljevati. Nemci in AO so jih potisnili 120 km na zahod, do reke Piave. To sta opisala

tudi Ernest Hemingway v svoji knjigi Zbogom, orožje!, ki govori o Soški fronti in Prežihov Voranc (s pravim imenom Lovro Kuhar) v knjigi Doberdob. Tam jih je Italija eno leto zadrževala, konec oktobra 1918 pa se je za Nemčijo in AO ponovil skoraj identičen položaj, kot leto poprej za Italijo in zmagali so Italijani. Soško fronto so imenovali največji vojaški spopad na naših tleh, dvanajsto ofenzivo pa prvi primer uspešne bliskovite vojne v zgodovini ter prvi primer bliskovite vojne v viskokgorju. V tej fronti je bilo ubitih, pogrešanih in ranjenih 1 200 000 vojakov. Te strahotne besede so preprečile uresničitev besed generala Kraffta von Dellmensingena: »Naj teče znoj in ne kri!«. Po odmevu v javnosti se je ta bitka skoraj lahko primerjala z bitko pri Verdunu.

Kobariški muzej

Kobariški muzej je bil ustanovljen oktobra leta 1990. Svoje prostore ima v Mašerovi hiši, ki je stara že okoli 200 let. To je zelo kvalitetno urejen muzej. V njem je shranjenih ogromno slik, ki povzročijo, da se obiskovalec z malo domišljije resnično vživi v življenje trpečih vojakov. Že ob vstopu v muzej lahko vidimo različne izstrelke in bombe, ki so se ohranile iz časa I.SV. V avli so tudi nagrobni spomeniki in spominske plošče umrlih vojakov ter razobešene zastave nekaterih držav. Muzej ima dve nadstropji in pritličje za razstavne prostore. Urejen je po različnih sobah, npr. Bela soba, Črna soba itd. V pritličju prodajajo tudi spominke in vodnike po muzeju.

Krnska soba

V tej sobi doživimo prvo srečanje s prvo svetovno vojno. Opisana je minska vojna pri kateri vojaki kopljejo luknje pod položaje nasprotnikov in tam nastavijo eksplozive, ki poženejo v zrak del položajev in ustvarijo zmedo na bojišču.

Črna soba

Tu so shrajene slike največjih vojnih grozot iz prve svetovne vojne. Slike umirajočih vojakov ustvarijo turobno vzdušje. Zelo nazorno je prikazano bojišče po bitki, ko je bojišče polno trupel in ranjenih vojakov. Tu so tudi vrata zapora, ki so popisana z zapisi trpečih vojakov v nemškem in italijanskem jeziku.

Soba zaledja

Zaledje je ozemlje za fronto, od koder prihaja hrana za vojake in vojaški material. Tam so pekarnice, trgovine, bolnice, itd. V tej sobi je lepo opisano dogajanje za fronto. Posvečena je begunstvu prebivalcev, ki so bežali v varnejše kraje in življenju vojakov, ko ni bilo napadov. Z območja Soške fronta se je preselilo okoli 100 000 ljudi.

Bela soba

Bela soba je posvečena težkim razmeram za življenje vojakov v zimskem času. Prenos materiala v visokogorju pozimi ni lahek, še posebej, če te preganjajo sovražniki. Orožje in hrano so natovorili na posebne žočnice, na sani, ki so jih vlekli psi, ali pa so jih gor prenašali vojaki na ramenih.

Soba z reliefom Zgornjega Posočja

Tu je razstavljena maketa Zgornjega Posočja, kjer lahko vidimo obrambne linije obeh bojujočih se strani. Ploščaji vojakov so s črtkanimi črticami narisani na maketo.

Soba prodora

Predstavljen je plinski in topniški napad pri Bovcu, napad na Stol in pohod od Tolmina do Kobarida, ter »Čudež pri Kobaridu«.

Multivizija

Obiskovalec doživi dvanajsto ofenzivo skozi multivizijo, ki nazorno predstavlja grozote prve svetovne vojne.

Tri kobariške sobe

Predstavljajo Kobarid in dogajanje v njem, kot v bližnjem zaledju italijanske vojske.

Kaverna

Vojaki so se v vojni skrivali in spali v kavernah. To so bile luknje v živo skalo. V tej kaverni lahko poslušáš doživljanje vojaka, ki piše pismo domov. Na žalost mi kaverne nismo obiskali.

Prireditveni prostor

Krasijo ga kmečke slike, ki so včasih krasile pročelja hiš.

Muzej je odlično urejen in ima dobre vodnike, zato je bil leta 1993 izbran za Evropski muzej leta. Leta 1992 je tudi prejel Valvasorjevo nagrado za izjemne dosežke v muzejstvu. Muzej odlikuje predvsem obilica slik.

Moji vtisi iz muzeja

Muzej se mi je zdel zelo lep, čeprav na splošno ne maram starih stvari. Za razliko od nekaterih muzejskih vodičev, je naš govoril glasno in zelo razločno ter z močnim gorenjskim naglasom. Izvedel sem veliko zanimivih stvari, muzej nas je поблиže seznanil s prvo svetovno vojno in nam stvari predstavil še z ne tako šolske plati. Zdi se mi, da bi moral to tematiko poznati vsak Slovenec, saj je to del naše nacionalne identitete. S tem znanjem smo jaz in sošolci še dodatno dopolnili svoje znanje osnovnošolske zgodovine. Mislim, da nam bo to zelo koristilo v srednji šoli, kjer se bomo morali s to temo še bolj podrobno seznaniti. Na splošno so moji vtisi iz muzeja zelo všečni.